

Slovensko a bezpečnostní politika ČR

Sousedé se zvláštními vztahy

Slovensko zaujímá mezi sousedy České republiky prioritní postavení. Není to pouze proto, že tyto, dnes již s naprostou samozřejmostí samostatně vnímané mezinárodněprávní subjekty, ještě před necelými dvěma roky tvořily společný stát. Pozice Slovenska mezi sousedy ČR je zvláštní i z řady dalších, zejména geopolitických důvodů. Ty mají však jednoho společného jmenovatele. Slovensko je mimořádně významným faktorem bezpečnosti nejen naší vlasti, ale i celého středoevropského prostoru. V tomto kontextu se naléhavě nabízí několik otázek. Jakým směrem působí tento faktor dnes a jakým asi bude působit v blízké a středněvzdálené budoucnosti? Jaké jsou perspektivy jeho rozvoje z hlediska bezpečnostních zájmů ČR? Budou i nadále význam a důležitost česko-slovenské hranice určovány rozsahem ekonomických, politických, kulturních a obecně lidských vazeb a výměn, nebo se o věhlas tohoto rozhraní přičiní četnost, naléhavost a důkladnost ochranných (či dokonce obranných) opatření proti bezpečnostním rizikům z východu?

Jedním ze způsobů hledání co možná nejkompaktnější odpovědi na podobné otázky by mohl být pokus o analýzu bezpečnostní politiky Slovenské republiky. Bylo by ideální, kdybychom k tomu měli oficiální dokument, nebo alespoň podkladovou studii zpracovanou na toto téma příslušnou vědeckovýzkumnou institucí. Nic takového k dispozici nemáme. To, co si dovoluji čtenáři předložit proto není všezahrnující rozbor oficiální bezpečnostní politiky SR, ale dílčí názor, jenž jsem si na ni utvořil v průběhu své výzkumné činnosti. Využil jsem při tom veřejně dostupné informace a opřel jsem se o hodnocení konkrétních vojenskopolitických kroků slovenských politických a státních představitelů.

Determinující faktory

I když je SR ze středoevropských států nejmenší, svou geografickou polohou mezi nimi zaujímá velmi důležité strategické postavení. Kromě sousedství s ostatními zeměmi visegrádské čtyřky, má na východě krátkou hranici s postsovětskou Ukrajinou a na západě, s jedním z nejmladších členů EU, s Rakouskem. Politická a vývojová různorodost sousedů výstižně ilustruje složitost geopolitických podmínek, v nichž je bezpečnost Slovenska zajišťována.

Náročnost obecných geopolitických souvislostí umocňuje aktuální vojenskopolitická situace a z ní vyplývající problémy dvou významných sousedů Slovenska:

Ukrajiny a Maďarska. Východní z nich prochází mimořádně obtížným obdobím. Nachází se v extrémně těžkém ekonomickém položení a v náramně složitých vnitropolitických podmínkách. Paralýza a chaos hospodářství a sociálněpolitická nestabilita země se s nesmlouvavou logikou odrážejí i v zahraničněpolitickém postavení Ukrajiny.

Jako jeden z dědiců části obrovského jaderného, ale i konvenčního potenciálu rozpadlého SSSR, patří k státům s pozůstatky vysokého stupně militarizace. V nich obvykle nelze odhadnout, jak se v krizových momentech vývoje společnosti zachovají armádní špičky. Navíc, proces konstituování mladého nezávislého státu a definování jeho životních zájmů nebyl dosud zcela završen.

Kumulovaným důsledkem všestranné hluboké krize Ukrajiny je nepředvídatelnost jejího vývoje a tím i jejího chování na mezinárodním poli. To vyvolává obavy nejen sousedů, ale i všech představitelů zemí, jež za budoucnost Evropy cítí jakoukoli odpovědnost. Tvůrci bezpečnostní politiky Slovenska na jedné straně musí brát na tuto realitu zřetel a nabádat k obezřetnosti. Na druhé straně nemohou nerespektovat vazby, které v minulosti jeho ekonomické subjekty rozvíjely s Ukrajinou a dalšími postsovětskými republikami.

I když je Slovensko spojeno s prostorem bezpečnostních rizik a nestability ve východní části kontinentu pouze poměrně krátkým úsekem státní hranice, jeho zahraniční a vojenská politika je tímto faktorem významně a přitom značně delikátně determinována. Jazyková blízkost a slovanská příbuznost národů, žijících na východ od Slovenska, znásobuje rozsah a intenzitu vlivu tohoto faktoru na velkou část populace.

Komplikace jiného druhu pro Slovensko vyplývají z geopolitické situace jižního souseda. Více než půlmilionová maďarská menšina na jihu země se v podmínkách obecně vzrůstajícího nacionalismu stala mimořádně citlivým komponentem nejen vnitropolitického vývoje Slovenska, ale i jeho vztahů se zahraničím. Historická dimenze maďarsko-slovenských problémů byla doplněna a „revitalizována“ novodobými spory kolem vodního díla Gabčíkovo a tématy nastolovanými nacionálními fundamentalisty z jedné i druhé strany. Slovensko-maďarské napětí dostalo po osamostatnění SR nový rozměr.

Stav, který se mezi Maďarskem a Slovenskem vytvořil po demisi Mečiarova kabinetu v březnu 1994 a po květnovém vítězství Hornovy Maďarské socialistické strany téhož toku, však potvrdil, že **národnostní problémy exponují především politici, že za existence odpovídající politické vůle jsou řešitelné ke spokojenosti obou stran, a tedy, že nemusí mít fatální charakter.**

Ostatní sousedé působí na bezpečnostní situaci SR převážně pozitivně. Zcela bezproblémové vztahy má s Polskem a Rakouskem. Nebude-li případná nestabilita severního souseda součástí širší mezinárodní krize, životní zájmy Slovenska zřejmě neohrozí. Celý region pozitivně ovlivňuje bezpečnostní jistota, která vyznačuje ze stabilního a konsolidovaného Rakouska.

I Česká republika má předpoklady stát se perspektivně faktorem s obdobnými parametry. Podmínkou mj. je, že všechny otázky spojené zejména s dělením majetku federace a s vtyčováním státních hranic budou mezi ní a Slovenskem dořešeny úspěšně. I když se dnes zdá, že jsou to v rámci agendy vzájemné bezpečnosti relativně nicotné problémy, v případě, že by se v některém z těchto

mladých států dostaly k moci nacionalistické, militantně orientované politické síly, mohly by je snadno zneužít k podstatnému zhoršení česko-slovenských vztahů. Již samotný tento fakt by těžce poškodil národní zájmy jak SR, tak i ČR. Velmi negativně by byl vnímán nejen bezprostředními sousedy, ale i vzdálenějším okolím. Nepříznivě by se projevil zejména podstatným ztížením pozic obou zemí při jejich začleňování do evropských integračních seskupení.

Výchozí podmínky

Druhou skupinu dlouhodoběji působících faktorů na bezpečnostní politiku SR tvoří skutečnosti odvozené od výchozích podmínek, za nichž vstupovala jako právně samostatný státní subjekt do mezinárodních vztahů. Jinými slovy řečeno, utváření bezpečnostní politiky Slovenska výrazně ovlivňuje vše, co je podmíněno velikostí a kvalitou věna či dědictvím minulosti, s nimiž se vydalo cestou národní a státní suverenity.

Vzhledem k tomu, že se slovenská ekonomika rozvíjela nejintenzivněji v období byrokratického dirigismu, postihly ji jeho důsledky mnohem silněji než české hospodářství. Poměrně rychlá industrializace Slovenska v poválečném období zanechala hluboké stopy nejen ve skladbě národního hospodářství, ale i ve vědomí obyvatelstva.

Podle studie Centra pro spolupráci s ekonomikami v přechodném období OECD dosahoval hrubý domácí produkt Slovenské republiky v přepočtu na jednoho obyvatele na konci roku 1992 pouze 72 % úrovně České republiky (SR - 53 943 Kčs; ČR 74 754 Kčs). V té době bylo v průmyslu SR zaměstnáno 31 % všech pracujících, zatímco v ČR 36 %, což bylo relativně o 16 % více. Naproti tomu v slovenském zemědělství pracovalo poměrně o 27,27 % více osob než v českém (SR - 11 %; ČR - 8 % z počtu všech pracujících) ¹⁾.

Struktura slovenského průmyslu se v podmínkách zostřené konfrontace mezi Východem a Západem důsledně podřizovala vojenskostrategickým hlediskům totalitního režimu. Značná část zbrojní výroby, zejména těžké bojové techniky, byla proto dislokována východně od řeky Moravy. Zbrojní průmysl na Slovensku produkoval asi 60 % vojenské techniky vyrobené v bývalém Československu. Na produkci slovenského strojírenství a elektrotechniky se podílel téměř celou čtvrtinu ²⁾.

Na Slovensku se vyráběly zbraně nejen pro ČSLA, ale i pro ozbrojené síly dalších členských států Varšavské smlouvy a četných rozvojových zemí, s nimiž Moskva udržovala přátelské styky. V letech 1976 - 1988 se ze Slovenska exportovalo 58 % veškeré zbrojní produkce. Nyní je obchodně mimořádně složité a politicky dosti rizikové pokoušet se na trzích dnešního postbipolárního světa umístit nadprodukci zbrojařských podniků. Přitom již na konci studené války byly jejich výrobní kapacity značně předimenzovány. Zvláště obtížně se prodávají ty druhy výzbroje, které byly určeny k vedení ofenzivních operací naplánovaných sovětskými strategiemi.

Rovněž struktura nevojenských odvětví SR důsledně odpovídala potřebám zahraničněpolitické orientace tehdejšího režimu. Přes snahu polistopadových vlád ČSFR se nepodařilo vnější ekonomické vztahy Slovenska natolik restrukturovat,

aby se alespoň v základních parametrech podobaly zahraničněobchodním stykům ČR. Rozdíly jsou zřejmé z údajů o orientaci zahraničního obchodu obou republik v době rozdělení federace. Zatímco na konci roku 1992 směřovalo z celkového vývozu České republiky na teritorium bývalého SSSR pouhých 9 %, ze Slovenska to byl téměř dvojnásobek - 17 %. Naproti tomu podíl slovenského vývozu do států s vyspělou ekonomikou byl ve srovnání s podílem českého exportu do těchto zemí o celou pětinu nižší.

Strukturu slovenské ekonomiky ještě výmluvněji charakterizují údaje o dovozu. Zcela evidentně dokazují *výraznější závislost SR než ČR na obchodě s následnickými státy bývalého SSSR*. V době osamostatnění byl podíl dovozu z tohoto teritoria na celkovém importu Slovenska ve srovnání s ČR dvojnásobný (SR - 36 %; ČR - 18 %). Přitom dovozy ze států s vyspělou ekonomikou se na obchodní bilanci Slovenska podílely jen 51 %, zatímco ČR - 70 %.

Vnitropolitická scéna

Důsledky ekonomické situace Slovenska se do podmínek určujících jeho bezpečnostní politiku promítají v několika rovinách. Vnější obchodní vztahy, především v oblasti strategických surovin, do značné míry ovlivňují hierarchii zahraničněpolitických priorit státu. Vedení země je nuceno hledat, ale i politicky otevírat, optimální prostory pro uplatnění klíčové produkce svých podniků a politickými opatřeními zajišťovat stabilní podmínky pro zásobení země životně důležitými komoditami. **Ekonomická bezpečnost je v soudobých podmínkách jednou z nejvýznamnějších součástí komplexní bezpečnosti státu.** Slabě prosperující a špatně fungující hospodářství na druhé straně bývá zpravidla nejzávažnější příčinou sociálního napětí a vnitropolitické nestability. Často je i vodou na mlýn populistickým politikům.

To vše ovlivňuje vnitropolitický vývoj společnosti, nálady obyvatelstva a formování vlivných politických sil, jež nakonec o definitivní podobě bezpečnostní politiky rozhodují. Mimořádně citlivě na stav a výkonnost ekonomiky reagují občané zejména v zemích, které procházejí procesem hluboké systémové transformace. Přitom Slovensko patří k těm, jež kromě značně těžkého dědictví minulosti, musí překonávat i dočasné obtíže způsobené osamostatněním a jednorázovými náklady na budování infrastruktury orgánů suverénního státu.

V důsledku spolupůsobení uvedených, ale i dalších faktorů, se na Slovensku vyprofilovaly v podstatě dvě základní skupiny politických stran. Rozlišují se především vztahem k slovenské svébytnosti a jejím pojetím. Pochopitelně, ani na Slovensku neztratila svou platnost taková kritéria posuzování stranické orientace, jakými jsou ideologické a filozofické koncepce, liberalismus, konzervatismus či socialismus, úloha sociálního faktoru v politice, vztah k individuálnímu vlastnictví, systém preferovaných hodnot atd. Historické, ale i soudobé zvláštnosti vývoje slovenské politické scény však způsobily, že **dělicí čára mezi vládní koalicí a opozicí v tomto období neprochází jako v tradičních demokraciích zpravidla mezi pravíci a levíci, ale v podstatě napříč hlavními politickými proudy.**

Po téměř dvouleté samostatnosti SR skoro všechny slovenské politické strany pokládají národní a státní svrchovanost za nejvyšší nezvratnou hodnotu. Rozdíl

mezi nimi jsou pouze v míře národního vlastenectví či nacionalismu a síle důrazu na občanský princip v chápání této historické cennosti.

Představitelé HZDS, KSÚ, ale zejména SNS, vnímají slovenskou svrchovanost jako jedinečnou dějinnou výzovu. SNS pokládá národní a státní suverenitu za prioritu priorit. Tato část stranického spektra hodnotí politické činitele podle toho, jak se o její prosazení přičinili a jaký vztah k ní (hlavně) verbálně projevují. Poměrně značná část stoupenců těchto stran uctívá též takové představitele, kteří se v úsilí o dosažení slovenské samostatnosti neváhali spojit ani s fašisty. Radikální křídlo SNS se dokonce k jejich odkazu hlásí otevřeně.

Bylo by však v rozporu s realitou tvrdit, že charakter této části slovenského politického spektra určují fundamentalističtí nacionalisté. Nemají v něm kvantitativní převahu, ale tím, že jsou poměrně hluční a razantní, vyvolávají dojem, že disponují velkým politickým potenciálem. Svým radikalismem a malým smyslem pro tolerantnost však nutí i umírněnější reprezentanty této základní politické profilace často zaujímat vyhraněné „národovecké“, ne-li přímo nacionalistické postoje.

Druhou skupinu polarizované slovenské politické scény tvoří konzervativní KDH, postkomunistická SDL, pravicová DS (Demokratická strana) a SPŽ (Strana podnikatelů a živnostníků), jakož i další menší profesní a ekologicky orientované strany. K nim se řadí i bývalí významní činitelé HZDS a SNS, kteří opustili mateřské řady z různých, převážně personálních a koncepčních důvodů. Vadil jim hlavně konfrontační způsob jednání a vypjatý nacionalismus některých funkcionářů, kteří přispívali k zhoršení vztahů s maďarskými spoluobčany a ztěžovali komunikaci mezi ústavními činiteli. M. Kňažko a J. Moravčík po několikázové krystalizaci vytvořili Demokratickou úniu Slovenska (DU) a L. Černák Národnodemokratickou stranu - Nové alternativy (NDS). Oba nové subjekty vyplňují pravý střed slovenského politického spektra a zřejmě směřují k fúzi.

Rovněž představitelé stran a hnutí této profilace pokládají národní svébytnost a státní svrchovanost za nejvyšší hodnotu, kterou je třeba bránit, upevňovat a rozvíjet. Vnímají ji však soudobě, v kontextu kooperačních a integračních procesů, které charakterizují moderní evropské dějiny.

Toto vymezení má z hlediska bezpečnostní politiky své opodstatnění zejména proto, že se politika nesmlouvavé až agresivní obhajoby práv slovenského národa mnohdy dostává do rozporu s právy ostatních národností žijících na Slovensku, zejména maďarské. Byla-li v MR u moci politická strana, jejíž nejvyšší představitel se vydával za premiéra všech Maďarů, jak tomu bylo do květnových voleb (1994), je logické, že se intolerance ve vztahu k menšinám přenášela i do mezistátních vztahů.

Radikalismus a sklon ke konfrontačním způsobům řešení politických problémů značné části představitelů nacionálně orientovaného politického spektra se projevovaly i v jejich přístupech k ostatním politickým silám v zemi a znevažování všech, jež se podíleli na činnosti v orgánech rozpadlé federace. To polarizovalo slovenskou společnost.

Vypjatý nacionalismus vnášený do veřejného mínění a sklon k vyvolávání konfliktů ztěžují dosahování konsenzu i v takových nadstranických otázkách, jakými je bezesporu i politika národní bezpečnosti. Zpravidla to značně ztěžuje podmínky pro její optimální definování. Nedávná zkušenost z působení vlády, v jejímž čele stál předseda HZDS V. Mečiar však ukazuje, že na Slovensku musejí jednat racionálně i politici opírající se o stranickou základnu, v níž se prosazují nositelé uvedených rysů. V zemi s geopolitickými parametry SR nelze nerespektovat objektivní realitu a politici jsou jí nuceni přizpůsobit své zahraničněpolitické koncepce a z nich vycházející pojetí bezpečnostní politiky.

Přestože v přístupech k řešení vnitropolitických problémů, a zejména ve způsobech uplatňování moci, jsou mezi současnou vládní koalici a opozicí značné rozdíly, jejich zahraničněpolitické a bezpečnostní koncepce jsou v základních rysech velmi podobné. Téměř všechny parlamentní politické stany se shodují v tom, že jednoznačná orientace na vyspělé demokracie Západu je v národním zájmu Slovenska. „Strategickým cílem bezpečnostní orientace SR je všestranná integrace se sjednocenou Evropou“, píší slovenští vojenskopolitičtí experti E. Škvrnda a P. Zatlakaj³⁾.

Z této základní, konsenzem hlavních politických sil přijaté teze vyplývá i jednoznačná podpora úsilí o začlenění Slovenska do Evropské unie. Dílčí rozdíly se mezi nimi projevují v důrazu při prosazování tohoto cíle a v míře důvěry v perspektivu rozvoje evropských integračních seskupení. Národně orientovaní politici jsou zpravidla zarytými euroskeptiky, zatímco stoupenci občanské společnosti spíše favorizují evropský federalismus.

Bezprostředně po vzniku samostatného státu, v období formování slovenské zahraniční politiky, byl vztah některých představitelů HZDS a SNS k Severoatlantické alianci poměrně nevyhraněný. Po hlubší analýze všech aspektů geopolitické pozice SR se však velmi brzo vykrystalizoval. Autoři citované stati tvrdí: „Zájem o členství v NATO podpořily všechny parlamentní strany.“ SR se aktivně podílí na realizaci projektů Severoatlantické rady pro kooperaci (NACC). *Vláda jasně deklarovala úmysl SR vstoupit do Severoatlantické aliance, jakmile pro to budou vytvořeny nezbytné podmínky.*

Projevem této orientace byl takřka horlivý souhlas s projektem NATO Partnerství pro mír a jeho bezodkladná akceptace. Premiér SR jako sedmý z činitelů východoevropských zemí 9. 3. 1994 v Bruselu demonstroval svým podpisem pod rámcovou deklarací Partnerství pro mír odhodlání SR podílet se na spolupráci s aliancí. MO SR během několika týdnů připravilo návrh konkrétních opatření, jež mají tvořit náplň slovenského příspěvku k realizaci tohoto projektu.

Shodou okolností, 25. 5. 1994 prezentační dokument Partnerství pro mír podepsal představitel druhé části slovenského politického spektra, ministr obrany vlády široké koalice P. Kanis, který v ní zastupuje SDL. Tím byly položeny základy pro splnění cíle, „vytvořit předpoklady pro získání plnohodnotného členství v NATO“. SR se v prezentačním dokumentu zavázala uskutečnit transformaci své armády na „relativně malou, moderní, kvalitně vyzbrojenou a vycvičenou armádu“⁴⁾.

Slovenská politická reprezentace při prosazování orientace na plnohodnotné členství v NATO bere v úvahu širší celoevropské souvislosti. Snaží se o nalezení optimálního vztahu k ZEU, jako integrální součásti EU, s níž SR uzavřela dohodu o přidružení. Spolu s dalšími státy získala statut přidruženého členství i v ZEU. Podporuje též iniciativy směřující k rozvíjení procesu KBSE. Spatřuje v ní vhodný mechanismus i značný potenciál pro uplatňování preventivní diplomacie a pro předcházení konfliktům.

Při zdůvodňování svých bezpečnostních zájmů více než jiné středoevropské země bere v úvahu argumentaci ruských a ukrajinských politických představitelů. Potvrzuje to např. i dikce prezidenta SR M. Kováče: „Nemyslím si, že těsnější integrace s NATO a ZEU by byla hrozbou pro Ruskou federaci a Ukrajinu, protože sa domnívam, že NATO a ZEU najdou s oběma státy vhodnou formu spolupráce, která bude ku prospěchu bezpečnosti v Evropě a ve světě.“⁵⁾

Podstatnou složkou bezpečnostní politiky SR je úzká spolupráce s orgány světové univerzální organizace - OSN. Nejpersvědčivějším důkazem aktivního zájmu o tuto kooperaci je účast příslušníků Armády SR na mírových operacích OSN. Mj. jsou začleněni do pozorovacích misí v Angole, Somálsku, Ugandě-Rwandě, Libérii a bývalé Jugoslávii. 1. 6. 1993 byl oficiálně do sestavy jednotek UNPROFOR v okolí Duravaru v Chorvatsku začleněn slovenský ženijní prapor, jenž má v současnosti okolo 600 osob⁶⁾. SR umožnila na svém území přípravu příslušníků pákistánské armády určených pro jednotky UNPROFOR.

Nynější koalice projevuje větší zájem o plnění závazků vyplývajících z příslušnosti SR k evropským institucím než národně orientovaná opozice. Zejména vztah vlády široké koalice k Radě Evropy (RE) je intenzivnější a upřímnější. Vláda HZDS-SNS svým postojem k právům maďarské menšiny poskytla jejím stranám nejednu příležitost k zpochybnění oprávněnosti členství SR v RE. To oslabovalo mezinárodní postavení mladého státu a zatěžovalo jeho vztahy s jižním sousedem.

Jednou ze základních priorit kabinetu J. Moravčíka bylo odstranit tuto přítěž. Prosadil přijetí zákona o matrikách a tzv. tabulového zákona o dvojjazyčném označování míst s menšinovým obyvatelstvem. Tím nejen vyřešil problém, který generoval napětí s orgány RE a s představiteli politických stran Maďarů žijících na Slovensku, ale i významně přispěl k postupnému oteplení, tolik potřebnému pro oživení slovensko-maďarské spolupráce. Vlády SR a MR, J. Moravčíka a G. Horna, položily dobré základy k překonání historicky nakupených problémů ve vzájemných vztazích a k maďarsko-slovenskému vyrovnání. Ministr obrany SR navrhl 24. 7. 1994 během návštěvy svého maďarského kolegy na Slovensku (byla to po převzetí funkce první zahraniční cesta Gy. Keletiho), aby státy visegrádského seskupení těsněji spolupracovaly v bezpečnostní oblasti.

Bude-li tento slibně zahájený proces úspěšně dokončen podepsáním smlouvy mezi SR a MR o dobrém sousedství a přátelské spolupráci, zanikne jedno z latentních ohnisek bezpečnostních rizik, s nimiž musela kalkulovat i ČR. Nepřímo se tím může odstranit i jedna z příčin stagnace subregionální spolupráce v rámci visegrádského seskupení a částečně i Středoevropské iniciativy. Delegace Maďarska soustavným předkládáním problému kolektivních práv národnostních menšin permanentně, většinou nepřiměřeně, zatěžovala agendu jejich jednání.

SR má vzhledem ke své geopolitické situaci přirozený zájem o vzájemně výhodnou bilaterální a multilaterální spolupráci se všemi sousedy. **Prezident M. Kováč, jakož i vláda J. Moravčíka, přitom pokládají za nejvyšší prioritu rozvoj vztahů s ČR.** Důležitost této relace je zdůrazněna i ve Smlouvě mezi ČR a SR o dobrém sousedství, přátelských vztazích a spolupráci z prosince 1992. Ústavní činitelé SR pokládají za nezbytné, aby její ustanovení byla naplňována konkrétními činy, a to i v oblasti bezpečnosti. V článku 5 tohoto dokumentu se obě strany např. zavázaly: „pořádat pravidelné konzultace na různých úrovních o otázkách bezpečnosti a obrany“⁷⁾.

Slovenští politici si uvědomují, že ve srovnání se sousedy, horší ekonomické, politické, ale i geopolitické parametry, by mohly SR odsunout do nižší kategorie čekatelů o přijetí do evropských struktur. Proto preferují strategii společného přibližování se k nim, nejlépe v rámci celého visegrádského seskupení. *Ministr obrany Slovenské republiky P. Kanis např. v červenci 1994 pozval své rezortní protějšky z ostatních států visegrádské čtyřky na schůzku, na níž by se mj. projednaly i společné problémy, spojené s přípravou ke vstupu do Severoatlantické aliance*⁸⁾.

Zahraničněpolitická orientace SR vychází z uznání úlohy a významu světových mocností při zajištění míru bezpečnosti v Evropě. Potvrzuje to i četnost politických a diplomatických kontaktů slovenských státníků s šéfy vlád a států USA, SRN, Francie, Británie, ale i Ruské federace. Ministerstvo obrany SR rozvíjí téměř se všemi, podobně jako se sousedy, bilaterální vojenskou spolupráci na rezortní úrovni nebo při řešení specifických tematických problémů jednotlivých odborností.

Vojenská obrana

I když SR taktéž vychází z obecně přijatého předpokladu, že vojenská agrese v současných podmínkách postkonfrontačního období je ve střeoevropském prostoru velmi málo pravděpodobná a potenciální bezpečnostní rizika mají převážně nevojenský charakter, její ústava pokládá vojenskou obranu země za věc cti každého občana. Všechny hlavní politické síly projevují odhodlání vybudovat adekvátní ozbrojené síly jako atribut státní svrchovanosti a výraz připravenosti země k sebeobraně. Důkazem toho je systematické úsilí slovenských ústavních orgánů směřující od počátku existence samostatného státu k vytvoření co nejpříznivějších podmínek pro výstavbu a modernizaci Armády SR (ASR).

Je to jedna z mála oblastí, v níž mají vláda a prezident téměř spontánní podporu obyvatelstva. Dokazují to i údaje průzkumu veřejného mínění, který v červenci 1994 provedl Statistický úřad SR. Podle nich svým **ozbrojeným silám důvěřuje 74 % občanů**, což je nejvíce ze všech institucí, k nimž byl vztah veřejnosti zjišťován. Církví např. v té době důvěřovalo pouze 52 %, soudům 47 % a odborům dokonce jen 43 % dotázaných⁹⁾.

Armáda SR byla konstituována dnem 1. 1 1993 jedním z prvních zákonů po vytvoření samostatného státu (Zákon 3/1993 Z. z.). Po rozdělení Československé armády připadlo podle vídeňské Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě na SR 46 447 osob, 478 tanků, 683 obrněných transportérů a bojových vozidel pěchoty, 383 děl a minometů, 115 bojových letounů a 25 vrtulníků.

*Připravovaná koncepce výstavby ASR, která vychází z obranné doktríny přijaté Národní radou SR jako legislativního dokumentu, předpokládá, že její počty budou nižší než stanovené stropy. Počítá se s tím, že poloprofesionální ASR by měla mít asi 35 000 osob. K tomu, aby mohla hlavní úkol - zajištění obrany republiky - plnit vlastními silami a pod vlastním národním velením, má tvořit jednotný strategicko-operační celek, složený z pozemního vojska, vojenského letectva a protivzdušné obrany. Jejím jádrem by mělo být **vysoce mobilní polní vojsko s brigádní organizační strukturou**. Vojsko teritoriální obrany má zabezpečovat ochranu důležitých objektů uvnitř státu. Významným prvkem struktury ASR mají být **silý rychlého nasazení s možností použití v rámci celoevropského bezpečnostního systému a OSN i mimo státní území**¹⁰⁾.*

Výstavba slovenských ozbrojených sil probíhá za obtížných materiálních, finančních, personálních i organizačních podmínek. Zděděná infrastruktura odpovídala požadavkům dislokace ČSA, která, i přes změny uskutečněné v polistopadovém období, byla z hlediska potřeb armády samostatného státu značně nevýhodná. Zřejmě k nejsložitějším aktuálním problémům, které velení ASR musí urychleně řešit, patří výstavba akceschopného, moderně vybaveného generálního štábu. Obzvláště složité jsou všechny otázky spojené s modernizací technického vybavení ozbrojených sil. Naléhavým a finančně značně náročným úkolem v této oblasti je zejména zdokonalení systému řízení, velení a spojení tak, aby umožňoval kompatibilitu s armádami států, s nimiž chce SR v budoucnu navázat alianční svazky. Obtížnost transformace „účetní třetiny“ bývalé ČSA na relativně malou, moderní, kvalitně vyzbrojenou a vycvičenou armádu, s odpovídající logistikou a adekvátní odstrašující funkcí, zvyšují problémy vyplývající ze současného stavu slovenské ekonomiky a z dynamických změn vnitropolitické scény.

* * *

Dvouletá existence samostatného státu naznačila, že valná většina jeho politické reprezentace si uvědomuje význam a úlohu Slovenska pro zajištění míru a stability ve středoevropském prostoru. Postoje opozice se v této otázce v podstatě shodují s koncepcí vládní koalice. Problém posílení vnější bezpečnosti země je všemi pokládán za mimořádně závažný a aktuální. Prostý občan však za podstatně naléhavější považuje otázky související s vnitřní bezpečností. I když rostoucí kriminalita, hlavně hospodářská, obchod s drogami, organizovaný zločin apod. jsou všeobecně označovány za jevy mimořádně nebezpečné, ve slovenské společnosti nevyvolávají takové znepokojení jako v ČR. Snad je to tím, že lidé v SR mají větší existenční starosti a cítí se více ohroženi klesající úrovní zdravotnictví, vysokou nezaměstnaností a dalšími negativními důsledky horší ekonomické situace, než je tomu u západního souseda. Příčinou může být i skutečnost, že migranti a mezinárodně organizovaný zločin vyhledávají pro své „uplatnění“ hospodářsky rozvinutější země.

Je pravděpodobné, že vnitropolitická situace se bude na Slovensku ještě nějakou dobu vyznačovat jevy, které provázejí hluboké transformační procesy a jsou charakteristické pro přechodné období. Přesto lze očekávat, že nedosáhne takového stupně destabilizace, který by výrazněji negativně ovlivnil podmínky pro

zajištění bezpečnosti České republiky. Vzájemná propojenost států, zejména těch, které ještě donedávna tvořily jeden celek, působí ve středoevropském regionu oběma směry: z jednoho na druhý může přenášet destabilizační nákazu, ale taktéž může napomáhat šíření klidu, oboustranné jistoty, spolehlivosti a přispívat k rozvoji spolupráce. Schopnost kooperace mezi sousedy je důležitým předpokladem dalšího zdokonalování jejich vztahů a současně indikuje jejich způsobilost spolupracovat i ve větších mezinárodních společenstvích. Ostatní přesvědčuje o prospěšnosti partnerských vztahů s nimi.

Úroveň zajištění bezpečnosti ČR závisí tedy i na kvalitě a intenzitě česko-slovenské spolupráce.

Použitá literatura:

- ¹⁾ CCET OECD: Česká republika, Slovenská republika - ekonomické přehledy, Paris 1994.
- ²⁾ Ing. Jan Kováčik: Ku konverzii zbrojářského priemyslu v Slovenskej republike, Vojenské obzory, roč. 1, č. 1/94, Bratislava 1994, s. 47 a 51.
- ³⁾ Doc. PhDr. F. Škvrnda, CSc., PhDr. P. Zatlkaj: Národná bezpečnosť Slovenskej republiky a európske bezpečnostné štruktúry, Vojenské obzory, roč. 1, č. 1/94, Bratislava 1994, s. 12.
- ⁴⁾ Smena, roč. 47, č. 21, Bratislava 26. 5. s. 1.
- ⁵⁾ Z dopisu prezidenta SR M. Kováče slavnostnímu shromáždění velitelství Armády SR, Národná obroda, roč. V., č. 2, Bratislava 4. 1. 1994, s. 16.
- ⁶⁾ Armáda 93, Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava 1993, s. 122, 123.
- ⁷⁾ Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o dobrém sousedství, přátelských vztazích a spolupráci., Hospodářské noviny, roč. 36, č. 239, Praha 8. 12. 1992, s. 8.
- ⁸⁾ Národná obroda, roč. V., č. 171, Bratislava 25. 7. 1994, s. 2.
- ⁹⁾ Pravda, roč. 4, č. 173, Bratislava 27. 7. 1994, s. 3.
- ¹⁰⁾ Plk. doc. Ing. A. Výboch, CSc.: Možný variant koncepcie výstavby Armády SR, Vojenské obzory, roč. 1, č. 1/94, Bratislava 1994. s. 32.